

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

МОСКАЛЮК К. В.

УДК 35.072.2:338.432:330.341.1

Москалюк К. В. Державне регулювання інноваційної діяльності аграрної сфери України

У даній статті автором досліджено основні аспекти державного регулювання та стимулювання інноваційної діяльності в аграрній сфері. Запропоновано шляхи, які зумовлюють розвиток інноваційних процесів у сільському господарстві. Досліджено законодавчо-правову базу інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі України. Обґрунтовано, що однією з проблем регулювання є державна підтримка інноваційної діяльності та комерціалізація інтелектуальної власності.

Ключові слова: інновації, державне регулювання, інноваційний розвиток, діяльність, сільське господарство, аграрний сектор.

Бібл.: 15.

Москалюк Катерина Володимирівна – аспірантка, Інститут ділового адміністрування (вул. Димитрова, 81а, Кривий Ріг, Дніпропетровська обл., 50086, Україна)

УДК 35.072.2:338.432:330.341.1

Москалюк Е. В. Государственная регуляция инновационной деятельности аграрной сферы Украины

В данной статье автором проанализированы основные аспекты государственного регулирования и стимулирования инновационной деятельности в аграрной сфере. Предложены пути, которые предопределяют развитие инновационных процессов в сельском хозяйстве. Рассмотрено законодательно правовую базу инновационной деятельности в агропромышленном комплексе Украины. Доказано, что одной из проблем регулирования является государственная поддержка инновационной деятельности и коммерциализация интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: инновации, государственное регулирование, инновационное развитие, деятельность, сельское хозяйство, аграрный сектор.

Библ.: 15.

Москалюк Катерина Владимировна – аспірантка, Інститут ділового адміністрування (вул. Димитрова, 81а, Кривий Ріг, Дніпропетровська обл., 50086, Україна)

UDC 35.072.2:338.432:330.341.1

Moskalyuk Ye. V. State Regulation of Innovation Activity of the Agrarian Sphere of Ukraine

The article analyses main aspects of state regulation and stimulation of innovation activity in the agrarian sphere. It offers ways, which predetermine development of innovation processes in agriculture. It considers the legal basis of innovation activity in the agro-industrial complex of Ukraine. It proves that one of the problems of regulation is a state support of innovation activity and commercialisation of intellectual property.

Key words: innovations, state regulation, innovation development, activity, agriculture, agrarian sector.

Bibl.: 15.

Moskalyuk Yekateryna V. – Postgraduate Student, Institute of Business Administration (vul. Dymytrova, 81a, Kryvyi Rih, Dnipropetrovska obl., 50086, Ukraine)

У сучасних умовах ключовим фактором соціально-економічного розвитку аграрної сфери України та ефективним засобом підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках є активізація інноваційної діяльності аграрних підприємств, що безпосередньо пов'язана з пошуком джерел і форм інвестування, які дозволяють збалансувати обсяги необхідних інноваційних витрат і фінансових можливостей суб'єктів господарювання.

Упровадження інновацій у сільськогосподарську діяльність має привести до розширення пропозиції виробленої продукції на аграрному ринку, зростання якості продуктів і послуг підприємств, досягнення високої продуктивності, реалізації стратегічних планів фірм та сприяти підвищенню кваліфікаційного рівня кадрів. Однією з основних причин гальмування процесу формування й реалізації інноваційної моделі економічного розвитку в Україні є нерозвиненість системного функціонування наукової та інноваційної сфер на регіональному рівні.

З огляду на те, що вагома роль у інтенсифікації процесів інноваційного розвитку аграрних формувань належить державі, актуальності набуває дослідження стану, особливостей і проблем організації та здійснення державного регулювання інноваційної діяльності аграрних підприємств України.

Окремі аспекти державного регулювання інноваційної діяльності досить повно висвітлюються у працях зарубіжних і вітчизняних вчених. Зокрема, Л. Федулова та М. Пашута визначили стан державного регулювання інноваційних процесів і запропонували заходи державної інноваційної політики [14]. Шарко М. наводить визначення національної інноваційної системи та розглядає її структуру, особливості функціонування [15]. У роботі за редакцією О. І. Волкова, М. П. Денисенка проаналізовано сучасний інноваційний потенціал і систему управління інноваціями на різних рівнях, зокрема – на державному рівні [13]. Вагомий внесок у створенні теоретико-методологічної наукової бази належить В. Базилевичу, О. Бутнік-Сіверському, О. Дацію, М. Кропивку, О. Шпикуляку, А. Чухну та ін.

Водночас у вітчизняних і зарубіжних джерелах не до кінця досліджено питання ефективного державного регулювання інноваційною діяльністю в аграрній сфері, що зумовлює актуальність цього дослідження.

Визначення особливостей та аналіз перспектив розвитку державного управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі економіки відповідно до сучасного стану розвитку народного господарства України.

Державне регулювання економіки (ДРЕ) в ринкових умовах являє собою систему типових заходів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, які здійснюються правочинними державними установами

та громадськими організаціями з метою забезпечення усталеного протікання соціально-економічних відносин і процесів.

До складу пріоритетних сфер економічної активності, що вимагають обов'язкове державне стимулювання та підтримку, безперечно належить інноваційний розвиток.

Інноваційна діяльність підприємств на сьогодні здійснюється на базі більше ніж 100 різноманітних нормативно-правових актів, ухвалених за роки незалежності.

Згідно зі ст. 328 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 р. № 436-IV, держава регулює інноваційну діяльність шляхом [1]:

- ✦ визначення інноваційної діяльності як необхідної складової інвестиційної та структурно-галузевої політики, формування і забезпечення реалізації інноваційних програм і цільових проектів;
- ✦ створення економічних, правових та організаційних умов для забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності;
- ✦ створення та сприяння розвитку інфраструктури інноваційної діяльності.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» основними принципами державної інноваційної політики є:

- ✦ орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- ✦ визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- ✦ формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- ✦ створення умов для збереження, розвитку й використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- ✦ забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- ✦ ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;
- ✦ здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- ✦ фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;
- ✦ сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- ✦ інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- ✦ підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності [2].

Даний Закон також визначає правові, економічні й організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований

на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом.

У Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності» визначено головні напрямки інноваційного та технологічного розвитку України. Одним із стратегічних напрямів визначено біотехнології, високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної галузі. Із середньострокових напрямів – біодобрива; засоби захисту рослин і тварин; обладнання для глибокої переробки рослинної та тваринної продукції; сучасні технології зберігання сільськогосподарської продукції; матеріали, технології та обладнання для фасування, пакування і маркування продуктів харчування і напоїв; екологічно чисті харчові продукти та продукти з високими оздоровчими властивостями [3].

Завдяки даному Закону пропонується розрізнити стратегічні пріоритетні і середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності. Стратегічні напрями розраховані на тривалу перспективу – не менше 10 років, а середньострокові – на 3 – 5 років і формуються в рамках стратегічних. Законом визначаються такі стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності України на 2003 – 2013 рр., як: модернізація електростанцій, нові і поновлювані джерела енергії, нові ресурсозберігаючі технології, машинобудування і приладобудування, розвиток високоякісної металургії, удосконалення хімічних технологій і нові матеріали, розвиток біотехнологій, високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості, транспортної системи, будівництво і реконструкції, охорона й оздоровлення людини і навколишнього середовища.

Стратегічні пріоритети інноваційної діяльності будуть реалізовуватися через систему загальнодержавних (національних) програм економічного, наукового, технічного, соціального, національного, культурного розвитку охорони навколишнього середовища. Реалізація середньострокових інноваційних пріоритетів відбувається на конкурсній основі через систему державних програм і державних замовлень. Важливим чинником здійснення ефективної інноваційної діяльності є податкове законодавство. Правове регулювання податкових відносин здійснюється за допомогою загального та спеціального законодавства.

Про необхідність та підтримку механізму реалізації інноваційної діяльності в АПК свідчить ряд законодавчих актів: Концепція Державної цільової економічної програми впровадження в агропромисловому комплексі новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції на період до 2016 року [4], Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [5], Закон України «Про основи національної безпеки України» [6], Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» із змінами [7], Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» [8] та ін.

Для виконання поставлених задач законодавчими актами визначається інструментарій для реалізації інноваційної діяльності, у т. ч. в АПК. Було затверджено

Методику проведення експертизи стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня [9]. Мінагрополітики було визначено порядок конкурсного відбору інвестиційних проектів, спрямованих на реалізацію інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції [10].

Постановою Кабінету Міністрів України затверджено Програму розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні [11]. Метою Програми є перехід на інноваційну модель розвитку економіки, модернізація виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринку, запобігання впливу міжнародної фінансової кризи на розвиток економіки.

Постановою Кабінету Міністрів України від 12 березня 2012 р. затверджено середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012-2016 роки, одним з яких є технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу [12]: розроблення та впровадження технологій адаптивного ґрунтоохоронного землеробства, виробництва, збереження і переробки високоякісної рослинницької продукції, технологічне оновлення виробництва продукції скотарства та свинарства, розроблення та впровадження технологій створення високопродуктивних альтернативних джерел для отримання пального, новітніх біотехнологій у рослинництві, тваринництві та ветеринарії, виробництва продуктів дитячого та дієтичного харчування.

Підтримка наукової та інноваційної діяльності, її стимулювання є одним із важливих напрямів державної політики промислово розвинутих країн світу. Стимулювання впровадження новітніх розробок у виробництво в країнах з інноваційною моделлю розвитку здійснюється в межах державних програм, де задіяні різноманітні економіко-правові механізми, що забезпечують освоєння нових технологій і їх високоефективну комерціалізацію. Створюючи новітні виробничі технології, країни-лідери реалізують на світовому ринку новітні товари кращої якості та встигають оновити свою технологічну базу, налагодити випуск наступного покоління технологій і товарів до того, як іншим країнам вдається освоїти і реалізувати їхні колишні стандарти.

ВИСНОВКИ

Удосконалення системи організаційно-економічних відносин державного регулювання інноваційної діяльності повинно бути спрямовано на: примноження науково-технічного потенціалу країни та захист національних економічних інтересів; забезпечення технологічної модернізації, у тому числі й аграрної сфери; інтенсифікація використання новостворених та існуючих об'єктів інтелектуальної власності; формування національної інноваційної системи.

Інноваційну політику розглядають як стратегію або набір стратегій реалізації інноваційних пріоритетів у рамках національних інноваційних систем, яка є важливою передумовою для успішного відродження національної економіки та аграрного сектора зокрема.

Для реалізації державної політики щодо поліпшення соціально-економічного стану в країні на основі інноваційної моделі розвитку економіки потрібно широко застосовувати довготермінові механізми та інструменти державної політики, які б стимулювали підвищення інноваційної активності економіки.

Стратегія втілення цієї політики має здійснюватися на системній і послідовній основі. Усі учасники інноваційного процесу мають бути зацікавлені у поєднанні їхніх інтересів і зусиль у створенні і застосуванні нових знань і технологій з метою виходу на внутрішній і зовнішні ринки з високотехнологічною продукцією. У реалізації зазначеної взаємодії та створенні таким чином економіки, заснованої на знаннях, роль державної влади є стрижневою. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22.
2. / Верховна Рада України : Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002 р., № 36, ст. 266.
3. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 № 433-IV / Верховна Рада України. Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 13, ст. 93.
4. Розпорядження «Концепція Державної цільової економічної програми впровадження в агропромислому комплексі новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції на період до 2016 року» від 23 грудня 2009 р. № 1650-р. [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1650-2009-%F0>
5. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 № 1602-III / Верховна Рада України. Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 25, ст. 195.
6. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV / Верховна Рада України. Офіц. вид. / Голос України, від 22.07.2003, № 134.
7. Закон України «Про державну підтримку сільськогосподарства України» зі змінами від 24.06.2004 № 1877-IV / Верховна Рада України. Офіц. вид. / Урядовий кур'єр, від 29.09.2004, № 184.
8. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18.10.2005 № 2982-IV / Верховна Рада України. Офіц. вид. / Голос України, від 16.11.2005, № 217.
9. Наказ «Методика проведення експертизи стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня» від 16.01.2004 № 55/ Мін'юст. Офіц. вид. // Офіційний вісник України від 06.02.2004, № 3, с. 176, ст. 146, код акту 27492/2004.
10. Наказ «Порядок конкурсного відбору інвестиційних проектів, спрямованих на реалізацію інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції у сфері промисловості, у тому числі вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 11.09.2006 № 329 / Мінпромполітики. Офіц. вид. // Офіційний вісник України, від 04.10.2006, № 38, с. 262, ст. 2611, код акту 37386/2006.

11. Постанова «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні» від 2 лютого 2011 р. № 389 / Кабінет Міністрів України. Офіц. вид. / Урядовий кур'єр, від 05.05.2011, № 80.

12. Постанова «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012-2016 роки» від 12 березня 2012 р. № 294 / Кабінет Міністрів України. Офіц. вид. // Офіційний вісник України, від 23.04.2012, 2012 р., № 29.

13. Економіка і організація інноваційної діяльності : підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін. / за ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенка. – К. : ВЦ «Професіонал», 2004. – 960 с.

14. Федулова Л. Розвиток національної інноваційної системи України / Л. Федулова, М. Пашута // Економіка України. – 2005. – № 4. – С. 35 – 47.

15. Шарко М. Модель формування національної інноваційної системи України / М. Шарко // Економіка України. – 2005. – № 8. – С. 25 – 30.

REFERENCES

Fedulova, L. and Pashuta, M. "Rozvytok natsionalnoi innovatsiinoi systemy Ukrainy [The development of the national innovation system of Ukraine]." *Ekonomika Ukrainy*, no. 4 (2005): 35-47.

[The law of Ukraine "On innovation activity" from 04.07.2002 # 40-IV].

[Economic code of Ukraine from January 16, 2003].

[The concept of the State target economic program implementation in the agricultural sector of new technologies of agricultural production for the period to 2016 "from December 23, 2009, # 1650-r.]. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1650-2009-%F0>

[Law of Ukraine "On state forecasting and developing programs for economic and social development of Ukraine of 23.03.2000 # 1602-III].

[Law of Ukraine "On fundamentals of national security of Ukraine" from 19.06.2003 № 964-IV]. *Holos Ukrainy*, July 22, 2003.

[Law of Ukraine "On State support of Agriculture of Ukraine" with changes from 24.06.2004 # 1877-IV]. *Uriadovyi kur'ier*, September 29, 2004.

[Law of Ukraine "About the underlying fundamentals of the State policy for the period to 2015" from 18.10.2005 No. 2982-IV]. *Holos Ukrainy*, November 16, 2005.

[Order "Methodology for conducting a strategic review of the priority directions of innovation activity and medium-term priority directions of innovation activity of national level from 16.01.2004 # 55]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, February 06, 2004.

[Order "The order of competitive selection of investment projects aimed at the implementation of the innovative product and (or) the innovative products in the field of industry, including domestic engineering for agriculture from 11.09.2006 no. 329]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, October 04, 2006.

[The resolution "On approval of the program of development of the Ku of investment and innovation activity in Ukraine" dated February 2, 2011 # 389]. *Uriadovyi kur'ier*, May 05, 2011.

[Resolution of some issues identifying medium-term priority directions of innovation activity of national level to 2012-2016» from March 12, 2012 # 294]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, April 23, 2012.

Volkov, O. I., Denysenko, M. P. and Hrechan, A. P. *Ekonomika i orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti* [Economics and Organization of innovation]. Kyiv: Profesional, 2004.

Sharko, M. "Model formuvannia natsionalnoi innovatsiinoi systemy Ukrainy [Model of the formation of the national innovation system of Ukraine]." *Ekonomika Ukrainy*, no. 8 (2005): 25-30.